

13.32x31.2	33	1 עמוד	הארץ - גלריה	12/07/2010	23372611-5
16710					

המשך

זיכרון גורלי

המשך מעמ' 1

הוא פרפראזה על הרברים שנאמר על ידי קרסקי באוטוביוגרפיה שחיבר; והפרק השלישי הוא זה שמצדיק את הגדרת הספר כדומן - על בסיס סיפורו של קרסקי, כולל פגישתו עם רוזוולט, המציא האנל פיקציה. זו כוללת את מחשבותיו של קרסקי כפי שהוא רמיו לעצמו שהן היו, תוך עיוות האופי והתוכן של הפגישה בין קרסקי לרוזוולט, כפי שקרסקי עצמו העיר עליה בפני לנצמן, והוצאת מסקנות כגור גע ליכולת שהיתה לבעלות הבן רית, ובראשן ארצות הברית, לצאת לעזרת יהודי אירופה.

למסקנות אלה אין כל קשר למציאות ההיסטורית כפי שהיא היתה באמת, אומר לנצמן ומספר כי במשך זמן רב החליט להימנע מתגובה לספרו של האנל. זאת, אף על פי שהספר עורר את זעמו, בין השאר מפני שהאנל לא ביקש את רשותו לכלול בספר קטעים שלמים מתוך "שואה" (הספר מביע הערכה נרגשת לסרט אבל לנצמן, בשיחתו עמי, מתייחס לכך באירוניה זוועמת). לבסוף החליט ששתיקתו עלולה להתפרש כהענקת ברכתו לספרו של האנל, עובדה שעלולה היתה לתרום להצלחת הספר. לפיכך, הוא שבר את שתיקתו ויצר את "דו"ח קרסקי", שבמשך 49

נובעת מהעובדה שלצורך הפ"ק השלישי של הספר הוא המציא סצינות שלא קרו במציאות, מבהיר לנצמן. "הוא מתאר את רוזוולט כליצן, ששתק לאורך הפגישה כדי לה, וזה לא מה שקרה, כפי שקרסקי סיפר בראיון שקיימתי עמו. יותר מכל, הוא מתאר את קרסקי כמי שהיה מגויס כולו לעניין היהודי והיה קרוש מעונה בגלל מחויבותו לנושא הזה, וזהו עיוות מוחלט של מה שהיה. כפי שגם קרסקי עצמו הכריז בראיון עמו, מולדתו, פולין, עמדה בראש מעייניו, כאשר הוא נשלח לרווח על מה שמתרחש בה. זו היתה המשימה שלו - לרווח למי נהיגי העולם על סבלה של פולין. העניין היהודי היה רק חלק אחד, ואפילו שולי, של הרווח הזה."

מג'ונתן ליטל עד טרנטינו

לנצמן מציין כי אינו מתנגד לספרות בדיונית המתבססת על עובדות היסטוריות, אבל "בתנאי שהיא מוסיפה לאמת ההיסטורית ואינה מצמצמת אותה או מעוותת אותה. מלחמה ושלום של טולסטוי ברא פיקציה על בסיס המלחמות הנפוליאוניות, אבל הוא העשיר את הזיכרון ההיסטורי ולא צימצם אותו. אבל סופרים צעירים כמו האנל חרשבים שבפיקציה אפשר לספר הכל. הם כותבים על ההיסטוריה בלי שיש להם ראייה היסטורית, והתוצאה, שמתיימרת להיות היסטוריה, היא

יהודי אירופה. אתה חושב שאפשר היה להציל את יהודי אירופה? הוא פונה אלי בשאלה שהיא מבחינתו רטורית בעליל, "לא, לא היה אפשר להציל את יהודי אירופה."

לנצמן מסכים לטענתי כי "דו"ח קרסקי" הוא יותר מאשר תשובה לספרו של האנל. באחד הרגעים החזקים ביותר בסרט מספר קרסקי כיצד בתום שיחתו עם פרנקפורטר, שבה דיווח לו על גורלה של יהדות פולין, קם השופט היהודי מוועזע כולו ואמר לאורח: "אני לא מאמין! אני לא מאמין שאתה משקר אבל אני לא מאמין למה שאתה מספר לי."

ביקשתי מלנצמן לבאר את הפ"ק רדוקס הטמון בדברים אלה. לדבריו, "יש הבדל בין לדעת ולהיות מסר גל להאמין. כשפרנקפורטר שמע את הדיווח של קרסקי לא היתה לו היכולת לקבל את העובדות ולהאמין להן, כי לא היה בהיסטוריה האנל שית תקדים למה שאירע בשואה."

מה דעתך על הסרטים הרבים שהופקו בשנים האחרונות על השואה, ובהם למשל "נקודת איסוף", סרטה של הבמאית הצ'רפתית ריו בוש, שעוסק בשואת יהודי צרפת ופתח את פסטיבל ירושלים?

"אני מסרב לראות את הסרט", משיב לנצמן בנחישות. "גם בלי לראות את הסרט ברור לי שהוא משתייך לסרטים על השואה שמיטיחים את העבר."

ומה אתה משיב לאלה המועינים שהסרטים האלה, שהופכים את השואה למקור למלודרמות סוחזות דמעות, הם תופעה חיובית, כיוון שהם מלמדים את הציבור ומשמרים את זיכרון השואה?

"זה לא נכון. הם לא תופעה חיובית: הם אינם משמרים את הזיכרון אלא הורסים אותו בכך שהם מטייחים את העבר. אמרתי את זה כבר עם צאתו לאקרנים של 'דשי' מת שינדלר' של סטיבן ספילברג, שהציג את אוסקר שינדלר כגיבור. אבל זו כנראה תופעה בלתי נמנית בגלל הזמן שעבר מאז מלחמת העולם השנייה ומפני שהשואה נמצאת כעת בירי ביורוקרטים. יש לי ביקורת חריפה נגד כל אותם מוסדות ואירועים שמבקשים לש"מר את זיכרון השואה, כמו יד ושם, שעבד תהליך של אמריקניזציה, או מוזיאון השואה בוואשינגטון. אני גם מתנגד לאותם מסעות של בני נוער למחנות ההשמדה בפולין, שלדעתי אינם תורמים דבר לשימור הזיכרון של השואה בצורה רצינית ואחראית. יש בתוכי המון ביקורת, והייתי רוצה להיות מסוגל להביע את הביקורת הזאת כלפי כולם, אבל זה בלתי אפשרי להיות המבקר של כולם", הוא אומר, כשנימה של אנחה נשמעת בקולו.

בהיסוס מסוים אני שואל את לנצמן מה דעתו על סרטו האחרון של קונטין טרנטינו, "ממזדים חסרי כבוד", ששיכתב את ההיסטוריה של מלחמת העולם השנייה. תשובתו מפתיעה ואינה מפתיעה אותי בעת ובעונה אחת. "אהבתי את הסרט, אומר לנצמן כשחיוך נדיר מאיר את פניו, "הוא משעשע ומטורף. בכלל, אני אוהב את טרנטינו."

יאן קרסקי ב"דו"ח קרסקי". מה קרה בפגישה עם רוזוולט?

א"היסטורית לחלוטין". כניגוד לספרו של האנל מוכיח לנצמן את ספרו של ג'ונתן ליטל "נוטות החסר", שברא סצינות על בסיס ההיסטוריה ועשה זאת באופן מבריק, לדעתו. יותר מכל מכעיסה את לנצמן העובדה שבספרו עיצב האנל את קרסקי כגיבור רומנטי, שנאבק למען הצלת היהודים, שלכאורה היתה אפשרית (על פי הספר) לר לא אדישותם של מנהיגי בעלות הברית. "זה קשקוש מוחלט", אומר לנצמן, "לא היה אפשר להציל את

דקותיו אי אפשר להסיר את המבט מדמותו האלגנטית והמרתקת של קרסקי (הסרט יוקרן פעם נוספת בפסטיבל בירושלים ביום רביעי). 35 שנה אחרי האירוע עצמו, הוא דיווח לנצמן על פגישתו בבית הלבן עם רוזוולט ופגישותיו בשגרירות פולין בוואשינגטון עם אישים נוספים, ובהם השופט היהודי פרנקפורטר, שכיהן באותה תקופה בבית המשפט העליון והיה אחד האישים המקורבים ביותר לנשיא. "התנגדותי לספרו של האנל